

УДК 811.161.2'28'374:004(038)

DOI: [https://doi.org/10.17721/um/56\(2026\).101-119](https://doi.org/10.17721/um/56(2026).101-119)

Павло КУЗИК, асп.

ORCID ID: 0009-0008-9863-2167

e-mail: Kuzuqr@gmail.com

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,

Львів, Україна

ЕЛЕКТРОННИЙ СЛОВНИК ГУЦУЛЬСЬКОГО ГОВОРУ В ПАРАДИГМІ УКРАЇНСЬКОЇ ЦИФРОВОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЇ

Вступ. У статті розглянуто особливості розвитку сучасної української лексикографії в умовах активної диджиталізації наукового простору. Увагу зосереджено на проблемах і перспективах формування електронної діалектної лексикографії. Проаналізовано вплив цифрових технологій на зміну традиційних підходів до укладання діалектних словників, зокрема щодо принципів добору, структурування та репрезентації лексичного матеріалу. Окреслено роль електронних словників як ефективних інструментів накопичення, систематизації та інтерпретації мовних даних.

Особливу увагу приділено сучасному стану української діалектної лексикографії – недостатній розробленості електронних діалектних словників та обмеженій представленості діалектного матеріалу в цифровому форматі. Висвітлено наявні електронні ресурси, проекти й ініціативи, спрямовані на збереження, опрацювання та популяризацію діалектної лексики, а також підкреслено їх значення для формування повноцінної електронної бази діалектних даних.

Методи. Використано загальнонаукові та спеціальні лінгвістичні методи дослідження, зокрема: описовий метод – для окреслення особливостей розвитку сучасної діалектної лексикографії та формування електронних словників; метод моделювання – для розроблення концепції електронного словника гуцульського говору; метод узагальнення – для формулювання висновків щодо перспектив розвитку електронної діалектної лексикографії.

Результати. Обґрунтовано доцільність створення електронного словника гуцульського говору як цілісного лексикографічного ресурсу нового типу, що поєднує традиційні засади словникарства з інноваційними цифровими технологіями. Описано концептуальні засади проєкту, зокрема принципи формування реєстру, структуру

словникової статті, можливості мультимедійного супроводу, поєднання з корпусними та лінгвогеографічними даними, а також багаторівневий пошук інформації. Наголошено на важливості текстоцентричного підходу та уніфікації лексикографічних параметрів.

Висновки. Підсумовано, що електронна діалектна лексикографія є перспективним напрямом сучасного мовознавства, який сприяє збереженню мовної та культурної спадщини, забезпечує нові можливості для наукового аналізу й репрезентації говіркового матеріалу та створює підручтя для укладання зведеного словника говорів української мови.

Ключові слова: діалект, діалектна лексикографія, гуцульський говір, електронна лексикографія, електронний словник.

Вступ

Сучасний етап розвитку суспільства позначений активним упровадженням цифрових (інформаційних) технологій у всі царини життя, зокрема в наукову й освітню. Особливо ж відчутним є вплив новітніх технологічних процесів на лексикографію: традиційне словникарство зазнає суттєвих змін, адже можливості електронних словників і цифрових мовних ресурсів змінюють усталені підходи до збирання, опрацювання та інтерпретації мовного матеріалу. Інноваційний інструментарій значно розширює можливості укладання сучасних словників і водночас розширює нові завдання щодо відбору, структуризації та репрезентації лексичної інформації. Відтак лексикографія ХХІ ст. переорієнтовується на нові технології опрацювання мовних відомостей.

На сучасний етапі українська діалектологія як наука сучасного модерного мовознавства [Лизанець, 2003, с. 247] також активно орієнтується на осмислення діалектних одиниць із використанням новітніх технологій, що суттєво розширює її науковий потенціал. Серед іншого, ідеться про адаптацію цифрових інструментів до потреб діалектної лексикографії: розширення типології словників завдяки електронному формату, формування електронних лексикографічних ресурсів (зокрема корпусів). Це уможливило повноцінну інвентаризацію словникового складу діалектів української мови на основі електронних і корпусних технологій.

Авторитетність словника сьогодні визначається передусім його відповідністю окресленому типу, поставленим завданням і потребам користувача, наявністю зворотного зв'язку, реноме автора, а також глибиною й тяглістю лексикографічної традиції. Водночас вирішального значення набувають повнота й максимальне охоплення лексики відповідно до типу словника, багатоаспектність і наукова обґрунтованість її опису, а також репрезентативність і надійність ілюстративного матеріалу [Тищенко, 2019, с. 38].

Створення нових словників є актуальним завданням сучасної лексикографії. Потреба в словниках різних типів і видів суголосна із сучасними суспільними змінами, водночас лексикографічна інформація і надалі залишається основним джерелом знань про слово в усьому розмаїтті його значень і функцій.

Як зазначає Л. Рябець, “одним із пріоритетних завдань діалектологів сьогодні має стати формування лексичної картотеки та опрацювання теорії електронного діалектного словника, який повинен існувати паралельно з паперовим варіантом – *Словником українських говорів*, оскільки вже створено низку регіональних словників, атласів, опубліковано збірники діалектних текстів із різних українськомовних ареалів” [Рябець, 2019, с. 81]. Водночас сучасні технології значно розширюють реєстровий матеріал паперових словників, доповнюючи його новими джерелами.

Сьогодні розвиток комп'ютерної лексикографії характеризується застосуванням принципів автоматизованого укладання реєстрів традиційних паперових словників, розробленням електронних словників як елементів інформаційно-пошукових підсистем і створенням лексикографічних систем як мовно-інформаційних об'єктів принципово нового типу [Широков, 2011, с. 18].

Використання комп'ютерних технологій уможливорює подолання традиційних суперечностей лексикографії: між обсягом словника та зручністю користування ним; між повнотою опису лексичного значення й відповідністю ілюстративного матеріалу мовно-культурній ситуації; між широтою лексикографічної концепції словника та обмеженістю його лексичної бази [Надолинська, 2012, с. 16].

Перспективи розвитку електронної та корпусної української лексикографії докладно висвітлено в численних працях, зокрема

Л. Коцюк, Є. Купріянова, В. Перебийніс, В. Сорокіна, О. Сидоренка, В. Дубічинського, В. Широкова, Ю. Калимон, М. Бойко, О. Тищенко [Коцюк, 2006; Купріянов, 2008; Перебийніс, & Сорокін, 2009; Сидоренко, 2010; Дубічинський, 2004, 2012; Широков, 2011; Калимон, 2019; Бойко, 2022; Тищенко, 2019] та ін. Серед іншого, у цих дослідженнях осмислено нові способи й технології лексикографічного моделювання лексики, які слугують підґрунтям для створення електронних словників і цифрових лексикографічних ресурсів сучасного типу.

Питання конкретних кроків для опрацювання лексикографічного матеріалу та визначення статусу електронних словників потребують окремого розгляду, оскільки це фактично самостійний напрям лексикографії з власною теорією, специфічними проблемами та завданнями.

Мета статті полягає в обґрунтуванні значення електронної діалектної лексикографії та представленні проєкту електронного словника гуцульського говору.

Методи

У дослідженні використано загальнонаукові та спеціальні лінгвістичні методи, зокрема: описовий метод – для окреслення особливостей розвитку сучасної діалектної лексикографії та формування електронних словників; метод моделювання – для розроблення концепції електронного словника гуцульського говору; метод узагальнення – для формулювання висновків щодо перспектив розвитку електронної діалектної лексикографії.

Результати

Загальномовні електронні словники. Електронний словник є особливим лексикографічним об'єктом, перевага якого над друкованим виданням очевидна. Ідеться про створення якісного нового словника, а не просте відтворення вже наявного матеріалу. Таке завдання може бути реалізоване лише на основі “достовірної, достатньої, науково обґрунтованої лексикоілюстративної бази, що відбиває стан лексику на момент створення такого словника” [Тищенко, 2019, с. 39].

Значну популярність серед дослідників уже здобули електронні словники сучасної літературної мови (напр., <https://sum.in.ua/>, <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>, <http://e2u.org.ua/>, www.r2u.org.ua, <http://litopys.org.ua/> та ін.) і мовні корпуси (<https://uacorporus.org/Kyiv/ua>; <http://www.mova.info/corpus.aspx> тощо), які слугують надійним джерелом для лексикографів і забезпечують широкі можливості для аналізу й опрацювання лексичного матеріалу

Українське діалектне словникарство на початку XXI ст. перебуває на підйомі, що засвідчують понад 30 виданих лексикографічних праць. Вони вже найближчим часом можуть стати підґрунтям для створення загального (зведеного) словника діалектів української мови [Бондар, 2012, с. 22]. Незважаючи на значну кількість лексикографічних досліджень, питання опрацювання та впровадження електронних діалектних словників залишаються недостатньо розробленими, що актуалізує потребу в моделюванні цілісної концепції такого словника.

Попри активний розвиток сучасних технологій, діалектні матеріали в цифровому форматі представлені досить обмежено. Скажімо, Д. Лебеденко та А. Трофімова-Герман розробили й протестували застосунок “DialectSpotter”, який наразі здатен розпізнати 6583 діалектизми в україномовному тексті [Лебеденко, & Трофімова-Герман, с. 104–105]. Наявні діалектні словники доступні переважно у PDF-форматі або на вебсайтах без можливості пошуку слів, що значно сповільнює з’ясування значень діалектизмів [Лебеденко, & Трофімова-Герман, 2024, с. 104–105].

Однією з перших спроб створення електронного словника діалектної лексики народних ремесел, зафіксованої в говірці с. Гнилець Звенигородського району Черкаської області, стало використання системи керування вмістом з відкритим кодом WordPress, яка завдяки простоті встановлення та використання широко застосовується для створення вебпроектів. Електронний тематичний словник розміщено за адресою: <http://dialect.zzz.com.ua/> [Гонда, & Мартинова, 2021, с. 624].

Діалектні словники є вкрай важливими для фіксації мовної і культурної спадщини народу та збереження його духовних

цінностей. У XXI ст. особливого значення набуває електронна лексикографічна репрезентація діалектів з огляду на специфіку їх функціонування та збереження. Як зазначає Л. Рябець, “саме діалектні словники є акумуляторами національної пам’яті народу і надійним бар’єром на шляху втрати національних духовних цінностей, і тому важливо створити такий словник, щоб зберегти для прийдешніх поколінь ті мовні явища в говірках, які вже значною мірою деактуалізувалися, редукувалися, трансформувалися й асимілювалися” [Рябець, 2019, с. 81].

Водночас діалектна лексикографія поки що не може похвалитися повноцінними електронними словниками, хоча в цьому напрямі вже здійснено низку важливих кроків. Серед них варто відзначити недовготривалий проєкт “Зведений словник українських діалектів: Інтерактивна карта українських діалектів” (<https://dialectmap.org/>), реалізований у 2019–2022 рр. у співпраці фахівців філологічного факультету та факультету інформаційних технологій Ужгородського національного університету. Проєкт репрезентує фрагменти лексичної системи говорів південно-західного наріччя.

Особливе значення мають також проєкти, спрямовані на цифрову фіксацію діалектних даних. Серед них – “Український діалектний фонофонд” Інституту української мови НАН України (<https://fonofond.org.ua/>), який містить автентичні зразки усного діалектного мовлення з усіх регіонів України, записані впродовж 1960–1970-х рр. і демонструє варіативність мови на фонетичному, лексичному й граматичному рівнях.

Важливим осередком цифровізації діалектного матеріалу є “Лабораторія діалектологічних та ономастичних студій” Львівського національного університету імені Івана Франка (<http://labs.lnu.edu.ua/dialect-onomastics/>, <https://www.youtube.com/channel/UCK8b1-nPhKX67HPBJ3gHgQ>) – науково-дослідний і навчально-методичний підрозділ філологічного факультету, створений у квітні 2023 року для цифровізації та збереження діалектного й мікротопонімного матеріалу, зафіксованого в польових дослідженнях.

Активно функціює також Facebook-сторінка студентів-філологів Київського національного університету ім. Т. Шевченка “Діалектоманія” (<https://www.facebook.com/photo/?fbid=294359700299916&set=a.100978466304708>).

Важливими є й архівні матеріали Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, зокрема записи до другого тому “Атласу української мови” (50–60-ті рр. XX ст.) та аудіо-записи до збірки “Скарби українських говорів: тексти про борщ” (<https://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/publications/books/book/?newsid=1064>, <https://drive.google.com/drive/folders/1mDyDopAPEKvFSM7zBnQr7WGQSKGVtyC7>).

Серед сучасних цифрових ресурсів варто відзначити MOVA.info, тестову версію корпусу текстів української мови, яку розробили співробітники лабораторії комп'ютерної лінгвістики Інституту філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сервіс надає можливість користуватися електронними словниками та корпусами, розміщувати наукові матеріали й отримувати консультації з питань української мови (<http://www.mova.info/default.aspx?l1=1>).

Над створенням “Великого електронного словника української мови” працюють А. Рисін і В. Старко (<https://vesum.nlp.net.ua/>, <https://zbruc.eu/node/87161>). Проєкт передбачає створення відкритого електронного словника з повним охопленням слів української мови, парадигми відмінювання, розрізненням омонімів, позначками рідковживаних слів та можливістю внесення пропозицій від користувачів.

Відомий також Корпус української мови – загальномовний неанотований і несистематизований корпус, який містить 6,6 Гб україномовних текстів з електронної бібліотеки “Чтиво”. Розробники застерігають, що не всі тексти є ретельно перевірені, тому користувачам слід критично оцінювати результати пошуку (<http://korpus.org.ua/search/>).

Поряд із науковими ресурсами функціонують численні інтернет-проєкти, сторінки в соціальних мережах і YouTube-канали, що популяризують українські діалекти, розміщуючи записи мовлення носіїв говору різних наріч, укладаючи карти поширення

тих чи тих діалектних слів, пропонують інтерактивні тести на знання українських говорів. Серед таких ресурсів можна виділити:

– YouTube-канал української блогерки й філологині Ідеї Олександрівни: <https://www.youtube.com/@ideyaolexandrivna> проєкт “Говорі з Володимиром Ільченком”: <https://www.youtube.com/watch?v=O1YRj4USUZQ>

– проєкт “Dialect Stat” [“Діалектна статистика”]: <https://www.youtube.com/channel/UC110NJQNQLX-AnKqY9S1jxg>

– проєкт “Оселя голосів та історій”, аудіозбірка діалектних записів від волонтерської організації “Проєкту Р.І.Д.”, яка популяризує українську мову: <https://menepochuyut.wixsite.com/oselia>

– “Як добре ти знаєш маловідомі українські слова та діалекти?” (команда #ШоТам): <https://shotam.info/tests/yak-dobrety-znaiesh-malovidomi-ukrainski-slova-ta-dialekty-test/>

– “Шваблик, чичка, мешти: наскільки добре ви знаєте українські діалектизми?": <https://hadiach.city/tests/226076/shvablik-chichka-meshtinaskilki-dobre-vi-znaete-ukrainski-dialektizmi-test>

– “Чи впізнаєте ви діалектні слова?": <https://vseosvita.ua/c/news/post/32718> та ін.

Хоча такі матеріали не завжди мають академічний характер, вони відіграють важливу роль у поширенні знань про діалекти й формуванні інтересу до них.

Найбільш опрацьованими в лексикографічному аспекті є говори південно-західного наріччя, насамперед гуцульський (східно-карпатський) говір – одним із архаїчних і самобутніх діалектних масивів цього наріччя [Кузик, 2025]. Його популярність підтверджує те, що окремі гуцульські слова та навіть невеликі словнички опубліковано на численних інтернет-ресурсах, зокрема на сайтах:

– Рахівської міської ради (150 слів) (<https://rakhiv-mr.gov.ua/hutsulskyj-hovir/>);

– громадської організації “ДОБРОДАРИ”, створеної 2022 р. як відповідь на війну та як рекреаційний центр для військових ветеранів у с. Річка на Косівщині. У рубриці “Блог” подано “Колоритні гуцульські слова, які варто розуміти” (160 слів) (<https://dobrodary.org/kolorytni-hutsulski-slova-iaki-var-to-rozumity/>)

– туристичної агенції “Відвідай”, яка подала інформацію про гуцульський говір та ілюстрований короткий словничок (<https://vidviday.ua/blog/gutsulskiyi-dialekt/>) та ін.

Попри те, що такі матеріали не мають наукової мети, вони слугують допоміжним засобом ознайомлення з гуцульською говіркою та сприяють її популяризації.

Отож сучасний глобалізований світ, у якому активно розвиваються інформаційні технології, ставить перед укладачами словників нові виклики, пов’язані передусім із лексикографічною диджиталізацією [Редько, 2024, с. 219]. Як зазначає П. Гриценко, “читач зустрічає кожен новий діалектний словник з надією на відкриття нових елементів мови, здатних поглибити знання сучасного й минулого мови і культури народу” [Гриценко, 2005а, с. 3]. Саме таким і має стати електронний словник гуцульського говору, здатний цілісно репрезентувати мовну систему й етнокультурний світ гуцулів, репрезентувати “одну з етнічних груп крізь призму його мовлення, крізь призму його слова” [Хобзей, & Ястремська, 2008, с. 204]. Реалізацію цього завдання уможливають сучасні цифрові технології та формат електронного словника.

Діалектолог Л. Рябець слушно зауважує, що “створення повного або зведеного (традиційного паперового та електронного), із максимальною лінгвістичною інформацією, розгорнутими ілюстраціями типу словника українських говірок вважаємо необхідним, актуальним і перспективним” [Рябець, 2019, с. 80]. Умовою формування такого зведеного електронного лексикону говорів української мови є передусім системна репрезентація лексикографічних праць окремих говорів і говірок, зокрема створення локальних (“точкових”) електронних словників. Укладання електронного словника гуцульського говору можна розглядати як один із перших у цьому напрямі, адже створення діалектного словника, який охоплював би всю лексику діалекту безвідносно до літературної мови, наразі залишається переважно теоретичною моделлю і ще не реалізоване на практиці [Гриценко, 2007, с. 153].

Інтеграція електронних технологій у лексикографію є цілком виправданою: якщо укладання зведеного словника української

мови традиційними засобами виявилось складним і тривалим проєктом, то сучасні цифрові можливості здатні його суттєво оптимізувати. Використання комп'ютерних технологій уможливує подолання традиційних суперечностей лексикографії: між обсягом словника і зручністю користування ним, між повнотою опису лексичного значення та відповідністю ілюстративного матеріалу.

П. Гриценко також висловив ідею створення інтегрального словника, у якому було б репрезентовано лексику, спільну для говірок і літературної мови, що дало б змогу з'ясувати ступінь укоріненості літературного ідіому в говірках і характер впливу літературної мови на говірки [Гриценко, 2005b, с. 13]. Реалізація такого проєкту стає можливою саме за умови використання сучасних цифрових технологій, що сьогодні постають одним із першочергових завдань лексикографії.

У передмові до книги “Гуцульські світи. Лексикон” Н. Хобзей наголошує, що “новий світ і новий Читач диктують інший формат лексикографічних праць, у яких можна віднайти і мовні, і культурні явища” [Хобзей та ін., 2013, с. 14]. Важливо, щоб словник був доступним і цікавим не лише для фахівця: він має зрозуміло пояснювати значення діалектних слів, супроводжуючи їх різноманітними ілюстраціями (реченнями, мінітекстами, співанками, загадками, примовками тощо). В ідеалі такий словник повинен містити також візуальні матеріали, які доповнюють семантику лексеми і забезпечать максимально повне її сприйняття.

На часі створення зведеного словника гуцульського говору, що потребує значних наукових і організаційних зусиль [Кузик, 2025]. Реалізація такого проєкту стає можливою передусім завдяки використанню комп'ютерних технологій, які дають змогу опрацювати значний за обсягом діалектний матеріал. Як зазначають дослідники, “комп'ютеризація процесу укладання словника істотно розширює сфери наукових пошуків лексикографів: надає можливості для збереження необхідної інформації в цифровому вигляді на електронних носіях, розширення автоматизованого редагування словникових статей, створення лексикографічних праць нового типу” [Гонда, & Мартинова, 2021, с. 623].

Проект “Електронний словник гуцульського говору” (ЕСГГ) має на меті формування моделі сучасної діалектної електронної лексикографії, що поєднає традиційні принципи опису з інноваційними методологічними підходами. ЕСГГ постає як електронний лексикографічний ресурс, покликаний системно репрезентувати лексику гуцульського говору як складника українського діалектного континууму. Його метою є не лише фіксація та збереження діалектного матеріалу, а й упровадження сучасних цифрових інструментів для опрацювання, структурування та представлення мовних даних.

Електронний словник, як “частина автоматизованої системи інтелектуального призначення із зібраними й певним чином упорядкованими найменуваннями понять у тій галузі знань, з якими працює або на які спирається ця автоматизована система” [Дубічинський, 2004, с. 72], має низку переваг. Ідеться, зокрема, про можливість максимально повної фіксації в говорі фонетичних варіантів слова, значень та їх відтінків; детальної паспортизації словоформ (із зазначенням джерела, населеного пункту та геолокації); подання ілюстративного матеріалу різного обсягу – від речення до мінітексту; долучення аудіо-, відеозаписів і фотографій; накопичення значного обсягу інформації та швидкого доступу до неї; можливість постійного оновлення, редагування та доповнення матеріалу; використання мультимедійних засобів і відкритість до поповнення новими лексичними одиницями [Дубічинський, 2004, с. 72; Гонда, & Мартинова, 2021, с. 632].

Цифровий формат забезпечує багаторівневий пошук (за лемою, словоформою, семантикою, ареалом), інтеграцію з геолінгвістичними даними, відкритість і динамічність ресурсу, а також доступність для науковців і ширшої аудиторії. Обсяг електронного словника дає змогу охопити як активну, так і пасивну лексику говору, включно зі стилістично маркованими одиницями, що зумовлює переосмислення традиційних підходів до укладання діалектних словників. Якщо раніше диференційний принцип вважали найбільш економічним і раціональним [Никончук, 1975, с. 93],

то сучасні технології відкривають можливості для створення повніших, системно організованих лексикографічних ресурсів.

ЕСГГ, на нашу думку, не передбачає обмеження за диференційним типом, оскільки це не дає цілісного уявлення про говір як систему. Словник задумано як загальний тлумачний ресурс без тематичного поділу лексики, однак з урахуванням потреб користувача: з одного боку, повноти інформації, а з іншого, її доступності та зручності сприйняття.

Важливим є також питання формування реєстру електронного словника гуцульського говору. Можливості цифрових технологій дають змогу залучити максимально широкий спектр джерел: матеріали рукописних словничків і картотек, дані художніх творів на гуцульську тематику, етнографічних нарисів, польові записи, архівні матеріали, друковані лексикографічні праці та сучасні текстові корпуси. Доцільним є включення не лише апелювальної, а й онімної лексики як важливого маркера регіональної ідентичності.

ЕСГГ уможливорює різні способи репрезентації матеріалу, зокрема й за принципом “від значення до слова”, з об’єднанням семем у лексико-тематичні групи. Нові технологічні можливості дають змогу розширювати обсяг інформації, гнучко структурувати словникову статтю та оперувати її окремими компонентами.

Особливої уваги потребують питання структури словникової статті, уніфікації ремарок і стандартизації подання матеріалу. Передбачено створення структурованої словникової статті з уніфікованою системою фонетичних, граматичних, ареальних і стилістичних позначок, фіксацією варіантності, ілюстративним матеріалом та можливістю аудіосупроводу. Важливим є також вироблення єдиних принципів використання конотативних ремарок (лайливе, зневажливе, жартівливе, схвальне тощо), оскільки на сьогодні їх уніфікованої системи немає.

Не менш актуальними є проблеми локалізації мовної одиниці та представлення її ареальної і часової характеристик. Електронний формат дає змогу поєднати словник із лінгвогеографічними ресурсами (атласами), створити словник-конкорданс, а також

забезпечити доступ до ширших контекстів уживання – від зв’язних текстів до розгорнутих оповідей носіїв говірки.

Ілюстративний матеріал ЕСГГ є важливою складовою: використання гіперпосилань не тільки на текстові, звукові та графічні файли дає змогу створити “звучний” і візуалізований словник, доповнений зображеннями специфічних реалій. Передбачено також наповнення ресурсу аудіо- та відеозаписами, фотоматеріалами, а також створення інформаційних сторінок про населені пункти та інформантів. Такий словник має поєднувати науковість із доступністю. Кожна словникова стаття повинна не лише тлумачити слово, а й розкривати відповідне поняття через розгорнуті контексти, які відображають народні уявлення та функціонують як мікротексти [Хобзей, & Ястремська, 2008, с. 204]. У цьому контексті особливого значення набуває текстоцентричний підхід, який дає змогу представити не лише семантику й граматичні характеристики слова, а й етнокультурні, етносоціальні та етнопсихологічні особливості носіїв говору.

Формування електронного словника відкриває нові можливості для різноаспектного дослідження мовних одиниць – на рівні семантики і граматики. Створення ЕСГГ як електронного ресурсу південно-західного наріччя стане важливим етапом у формуванні зведеного словника говорів української мови.

Дискусія і висновки

Стрімкий розвиток комп’ютерних технологій зумовлює перехід лексикографічних досліджень у цифрове середовище. Поєднання цифрових можливостей із ґрунтовними мовознавчими студіями відкриває нові перспективи для розвитку української діалектної лексикографії.

Електронний словник покликаний моделювати лексико-семантичну систему мови в часовому та просторовому вимірах. Створення цілісного електронного словника гуцульського говору передбачає поєднання теоретичних засад діалектної лексикографії, аналізу сучасних лексикографічних ресурсів і практичних підходів до укладання словників різних типів.

Електронна лексикографія постає як перспективна галузь мовознавства, що активно розвивається та поступово заповнює

прогалини в царині словникових діалектних ресурсів, а електронний словник покликаний максимально задовольнити потреби як носіїв мови, так і дослідників, забезпечуючи репрезентації мовної картини світу гуцулів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бойко, М. (2022). Українська комп'ютерна лексикографія: суспільні запити, проблеми та перспективи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія"*, 56, 12–15.

Бондар, О. (2012). Українське діалектне словникарство початку XXI століття. *Вісник Одеського національного університету*, 17(4), 5–26.

Гонда, Л., & Мартинова, Г. (2021). Електронний словник діалектної лексики. У О. В. Черевко (Ред.), *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених "Родзинка–2021": XXIII Всеукраїнська наукова конференція молодих учених* (с. 623–625). Видавництво Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького.

Гриценко, П. (2005а). Відкриваючи словник... У Н. В. Гуйванюк (Ред.), *Словник буковинських говірок* (с. 3–4). Рута.

Гриценко, П. (2005б). Українська діалектна лексика: реальність і опис (деякі аспекти). У *Діалектна лексика: лексикологічний, лексикографічний та лінгвогеографічний аспекти* (с. 5–33). Редакційно-видавничий відділ Глухівського державного педагогічного університету.

Гриценко, П. (2007). Діалектний словник. В *Українська мова: енциклопедія* (с. 152–154). Вид-во "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана.

Дубічинський, В. (2004). *Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології*. НТУ "ХП".

Дубічинський, В. (2012). *Лексикографія*. НТУ "ХП".

Калимон, Ю. (2019). Комп'ютерна лексикографія: виклики та перспективи. *Актуальні питання іноземної філології*, 10, 112–118.

Коцюк, Л. (2006). Використання корпусів у процесі укладання словників. *Лексикографічний бюлетень*, 13, 15–19.

Кузик, П. (2025). Лексикографія гуцульського говору: стан та перспективи. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія "Філологічні науки (мовознавство)"*, 24, 42–49. <https://doi.org/10.24919/2663-6042.24.2025.6>

Купріянов, Є. (2008). *Комп'ютерна лексикографія як проблема сучасного мовознавства*. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/2480/1/2008_Kupriyanov_Kompiuterna%20leksykohrafiia.pdf

Лебеденко, Д., & Трофімова-Герман, Л. (2024). Електронний застосунок для ідентифікації та тлумачення українських діалектизмів у текстах. *Мовний простір сучасного світу: тези доповідей VIII Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених* (м. Київ, 24 травня 2024 р.) (с. 103–108). Національний університет "Києво-Могилянська академія".

Лизанець, П. (2003). Діалектологія як наука сучасного модерного мовознавства. *Діалектологічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської*, 247–256.

Надолинська, А. (2012). *Формування лексикографічної компетенції у студентів філологічних спеціальностей* [Дис. канд. пед. наук, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського].

Никончук, М. (1975). Рецензія на: П.С. Лисенко. *Словник поліських говорів*. Київ : Наукова думка, 1974. 260 с. *Мовознавство*, 4, 92–93.

Перебийніс, В., & Сорокін, В. (2009). *Традиційна та комп'ютерна лексикографія*. Видавничий центр Київського національного лінгвістичного університету.

Редько, Є. (2024). Історичний словник у цифрову добу: виклики та перспективи. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 39, 218–227.

Рябець, Л. (2019). Український діалектний словник сьогодні: особливості побудови і проблеми укладання. *Українська мова*, 1, 71–86. https://iul-nasu.org.ua/pdf/ukrmova/1_19/8.pdf

Сидоренко, О. (2010). Українська комп'ютерна лексикографія як важливий інноваційний чинник навчального процесу. *Актуальні проблеми слов'янської філології*, XXIII(1), 524–528.

Тищенко, О. (2019). Електронна лексична картотека: шлях створення інструментарію сучасного словникаря. *Українська мова*, 2, 37–51.

Хобзей, Н., Сімович, О., Ястремська, Т., & Дидик-Меуш, Г. (2013). *Гуцульські світи: Лексикон*. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Хобзей, Н., & Ястремська, Т. (2008). Діалектний словник: автор і читач. *Сучасні проблеми мовознавства і літературознавства*, 12: *Українська діалектна лексика як об'єкт словникарства та лінгвогеографії (до 100-річчя від дня народження М.А. Грицака)*, 203–205.

Широков, В. (2011). *Комп'ютерна лексикографія*. Наукова думка.

REFERENCES

- Boiko, M. (2022). Ukrainian computer lexicography: public demand, challenges and prospects. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Philology"*, 56, 12–15 [in Ukrainian].
- Bondar, O. (2012). Ukrainian Dialect Lexicography in the Early 21st Century. *Bulletin of Odessa National University*, 17(4), 5–26 [in Ukrainian].
- Honda, L., & Martynova, H. (2021). An electronic dictionary of dialectal vocabulary. In O.V. Cherevko (Red.), *Current issues in the natural and human sciences in the research of young scholars "Rodzynka–2021": XXIII All-Ukrainian Scientific Conference for Young Researchers* (s. 623–625). Publishing House of the B. Khmelnytskyi National University of Cherkasy [in Ukrainian].
- Hrytsenko, P. (2005a). Opening the dictionary... . In N.V. Huivaniuk (Ed.), *A dictionary of Bukovinian dialects* (s. 3–4). Ruta [in Ukrainian].
- Hrytsenko, P. (2005b). *Ukrainian dialectal vocabulary: reality and description (some aspects)*. In *Dialectal vocabulary: lexicological, orthographic and linguistic-geographical aspects* (s. 5–33). Editorial and Publishing Department of Hlukhiv State Pedagogical University [in Ukrainian].
- Hrytsenko, P. (2007). Dialect Dictionary. In *The Ukrainian Language: An Encyclopaedia* (s. 152–154). The M. P. Bazhan "Ukrainian Encyclopedia" Publishing House [in Ukrainian].
- Dubichynskyi, V. (2004). *Ukrainian Lexicography: History, the Present Day and Computer Technology*. NTU "KhPI" [in Ukrainian].
- Dubichynskyi, V. (2012). *Lexicography*. NTU "KhPI" [in Ukrainian].
- Kalymon, Yu. (2019). Computer-assisted lexicography: challenges and prospects. *Current issues in foreign philology*, 10, 112–118.
- Kotsiuk, L. (2006). The use of word stems in dictionary compilation. *Lexicographical Bulletin*, 13, 15–19 [in Ukrainian].
- Kuzyk, P. (2025). Lexicography of the Hutsul dialect: current status and prospects. *Scientific Bulletin of the I. Franko State Pedagogical University. Series "Philological Sciences (Linguistics)"*, 24, 42–49. <https://doi.org/10.24919/2663-6042.24.2025.6> [in Ukrainian]
- Kupriianov, Ye. (2008). *Computer-assisted lexicography as a challenge for modern linguistics*. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/2480/1/2008_Kupriyanov_Kompiuterna%20leksykohrafiia.pdf [in Ukrainian]
- Lebedenko, D., & Trofimova-Herman, L. (2024). An online tool for identifying and interpreting Ukrainian dialectal features in texts. *The linguistic landscape of the modern world: abstracts of papers from the 8th All-Ukrainian Scientific Conference of Undergraduates, Postgraduates and*

Early-Career Researchers (Kyiv, may 24, 2024) (s. 103–108). National University of “Kyiv-Mohyla Academy” [in Ukrainian].

Lyzanets, P. (2003). Dialectology as a branch of modern linguistics. *Studies in Dialectology. 3. A collection in memory of Yaroslava Zakrevska*, 247–256 [in Ukrainian].

Nadolynska, A. (2012). *Developing lexicographical competence among students of philology* [Dissertation PhD (ped), K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University] [in Ukrainian].

Nykonchuk, M. (1975). Book review: P.S. Lysenko. A Dictionary of Polissya Dialects. Naukova dumka, 1974. 260 s. *Linguistics*, 4, 92–93 [in Ukrainian].

Perebyinis, V., & Sorokin, V. (2009). *Traditional and computer-assisted lexicography*. Publishing Center of Kyiv National Linguistic University [in Ukrainian].

Redko, Ye. (2024). The Historical Dictionary in the Digital Age: Challenges and Prospects. *Ukraine: Cultural Heritage, National Identity, Statehood*, 39, 218–227 [in Ukrainian].

Riabets, L. (2019). The Ukrainian Dialect Dictionary Today: Structural Features and Compilation Issues. *The Ukrainian Language*, 1, 71–86. https://iul-nasu.org.ua/pdf/ukrmova/1_19/8.pdf [in Ukrainian]

Sydorenko, O. (2010). Ukrainian computer lexicography as a key innovative factor in the educational process. *Current issues in Slavic philology*, XXIII(1), 524–528 [in Ukrainian].

Tyshchenko, O. (2019). Electronic lexical database: developing tools for the modern lexicographer. *The Ukrainian language*, 2, 37–51 [in Ukrainian].

Khobzei, N., Simovych, O., Yastremska, T., & Dydyk-Meush, H. (2013). *The World of the Hutsuls: A Lexicon*. I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].

Khobzei, N., & Yastremska, T. (2008). Dialect Dictionary: Author and Reader. *Contemporary Issues in Linguistics and Literary Studies*, 12: *Ukrainian Dialectal Lexis as a Subject of Lexicography and Linguistic Geography (marking the 100th anniversary of the birth of M.A. Hrytsak)*, 203–205 [in Ukrainian].

Shyrovkov, V. (2011). *Computer Lexicography*. Naukova dumka [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 30.03.26

Прорецензовано / Revised: 18.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 15.05.26

Pavlo KUZYK, PhD student
ORCID ID: 0009-0008-9863-2167
e-mail: Kuzyqp@gmail.com
Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies,
National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, Ukraine

ONLINE DICTIONARY OF THE HUTSUL DIALECT IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN DIGITAL LEXICOGRAPHY

Background. This article examines the development of modern Ukrainian lexicography in the context of the rapid digitalisation of academic research. It focuses on the challenges and prospects of electronic dialect lexicography. The influence of digital technologies on the transformation of traditional approaches to compiling dialect dictionaries is analysed, particularly with regard to the principles of selection, organisation and representation of lexical material. The role of electronic dictionaries as effective tools for the collection, systematisation and interpretation of linguistic data is outlined. Particular attention is paid to the current state of Ukrainian dialect lexicography, especially the insufficient development of electronic dialect dictionaries and the limited availability of dialect material in digital form. The article reviews existing electronic resources, projects and initiatives aimed at preserving, processing and popularising dialect vocabulary, and emphasises their importance for the creation of a comprehensive electronic database of dialect data.

Methods. General scientific and specialised linguistic research methods were employed, in particular the descriptive method – to outline the characteristics of the development of modern dialectal lexicography and the creation of electronic dictionaries; the modelling method – to develop a concept for an electronic dictionary of the Hutsul dialect; the generalisation method – to formulate conclusions regarding the prospects for the development of electronic dialectal lexicography.

Results. The paper substantiates the need to create an electronic dictionary of the Hutsul dialect as a comprehensive lexicographic resource that combines traditional principles of lexicography with innovative digital technologies. It describes the conceptual foundations of the project, including the principles of compiling the register, the structure of dictionary entries, possibilities for multimedia support, integration with corpus and linguistic-geographical data, and multilevel information retrieval. The importance of a text-based approach and the standardisation of lexicographic parameters is emphasised.

C o n c l u s i o n s . *The study concludes that electronic dialect lexicography is a promising area of modern linguistics. It contributes to the preservation of linguistic and cultural heritage, provides new opportunities for the analysis and representation of dialect material, and lays the groundwork for the compilation of a comprehensive dictionary of Ukrainian dialects.*

К e y w o r d s : *dialect, dialect lexicography, Hutsul dialect, electronic lexicography, electronic dictionary.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; у рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.